

ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง Person Entitled to Request for Execution and Person to be Executed Under the Civil Procedure Code.

ปัญจชัย เพ็ญประชุม¹ และกานต์สินี ทิพย์มณฑิยา²
Panchachai Penprachum¹ and Kansinee Tipmontien²
¹อาจารย์พิเศษ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
²อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Special instructor from the Faculty of Law Rajabhat Mahasarakham University

²Lecturer from the Faculty of Law Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding Author Email: pancha2516@yahoo.com

Received: 19 March 2021

Revised: 6 May 2021

Accepted: 10 May 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษาการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 (ก่อนแก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งกำหนดให้ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีคือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้แก่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี และผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีคือลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้แก่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีโดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิขอให้บังคับคดีภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หลักเกณฑ์ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับคดีหลายประการ เช่น บุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือบุคคลผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจร้องขอให้บังคับคดี หรือเจ้าหนี้ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจร้องขอให้บังคับคดี แทนลูกหนี้ต้นเพราะตนไม่ใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และหากบุคคลภายนอกร่วมทำสัญญาประนีประนอมยอมชำระหนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีแก่บุคคลภายนอกเพราะบุคคลภายนอกไม่ใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 (แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว) ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีคือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้แก่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี รวมถึงบุคคลซึ่งศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้และบุคคลผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาซึ่งศาลอนุญาตให้สวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีคือลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้แก่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี รวมถึงบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ด้วย หลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องซึ่งเกิดจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 271 กล่าวคือบุคคลซึ่งศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้และบุคคลผู้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีแก่บุคคลภายนอกที่ร่วมทำสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งศาลพิพากษายกฟ้องแล้วได้

คำสำคัญ: ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี, ผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดี, เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

Abstract

The purpose of this article is to study the execution which Under the Civil Procedure Code Section 271 (before amending in B.E. 2560), the person entitled to request for execution is judgment creditor; the party or person winning the case, and the person to be executed is judgment debtor; the party or person losing the case, and judgment creditor shall request for execution within ten years from the date of judgment or order. There are some problems occurring in execution from enforcing this Section, such as the third person entitled

to get benefit from compromise agreement or the person who receives the transfer of or is subrogated to the right under the judgement or order from the judgment creditor shall not be entitled to request for execution, or the creditor of judgment creditor shall not be entitled to request for execution in behalf of his debtor because he is not himself judgment creditor. In addition, if the third person joins in compromise agreement to perform an obligation, judgment creditor shall not be entitled to request for execution to the third person because he is not himself judgment debtor. But under the Civil Procedure Code Section 274 (amended in B.E. 2560), the person entitled to request for execution is judgment creditor; the party or person winning the case including the person entitled to the performance of an obligation under the judgment or order of the Court and the person who receives the transfer of or is subrogated to the right under the judgment or order and is assumed the right of the judgment creditor by the Court. In addition, the person to be executed is judgment debtor; the party or person losing the case including the person required by the judgment or order of the Court to perform an obligation. By this Section, the problems occurring from enforcing Section 271 could be solved; the person entitled to the performance of an obligation under the judgment or order and the person who is assumed the right of the judgment creditor shall be entitled to request for execution, in addition the judgment creditor could request the execution to the third person joined in compromise agreement which rendered a judgment by the Court.

Keywords: Person Entitled to Request for Execution, Person to be executed, Judgment Creditor

บทนำ

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีแพ่งแล้วลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมร้องขอให้บังคับคดีได้ หลักเกณฑ์ในการบังคับคดีแพ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้วตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2478 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับคดีหลายประการย่อมไม่เหมาะสมสำหรับการบังคับคดีในปัจจุบัน และเฉพาะหลักเกณฑ์เรื่องผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีหรือที่เรียกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีหรือที่เรียกว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นก่อให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับคดีหลายประการ เช่น บุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งศาลได้พิพากษายอมแล้วไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้ หรือบุคคลภายนอกผู้รับโอนสิทธิตามคำพิพากษาไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้ หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจร้องขอบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกซึ่งเข้าร่วมทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ต่อมาจึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติภาค 4 ดังกล่าวโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2560 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2560 โดยให้ยกเลิกความในลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตั้งแต่มาตรา 271 ถึงมาตรา 323 และบัญญัติความขึ้นใหม่แทนตั้งแต่มาตรา 271 ถึงมาตรา 367 ทำให้มีหลักเกณฑ์ใหม่เพิ่มขึ้นหลายประการ สำหรับหลักเกณฑ์เรื่องผู้มีสิทธิขอบังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีตามมาตรา 271 ถูกบัญญัติขึ้นมาใหม่เป็นมาตรา 274 บทความนี้มีวัตถุประสงค์ให้ผู้อ่านได้ทราบหลักเกณฑ์เดิมในเรื่องผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดี ปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับคดีที่เกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์เดิม หลักเกณฑ์ใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้นมา และเพื่อให้ทราบด้วยว่าหลักเกณฑ์ใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้นมามีความสามารถแก้ไขข้อขัดข้องที่เกิดจากหลักเกณฑ์เดิมได้หรือไม่ เพียงใด

บทวิเคราะห์

เกี่ยวกับเรื่องผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีนี้มีความเห็นนักวิชาการหลายท่านที่แสดงเอาไว้ซึ่งผู้เขียนนำมาอ้างอิงเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหาของบทความบางท่าน ดังนี้

อาจารย์ประจักษ์ พุทธิสมบัติ เห็นว่า กรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่ร้องขอให้บังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานั้นไม่อาจใช้สิทธิร้องขอบังคับคดีแทนเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 เพราะการใช้สิทธิบังคับคดีไม่ใช่การใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 (ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, 2544, น.104)

อาจารย์เอื้อน ขุนแก้ว เห็นว่า กรณีคู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความตกลงกันให้บุคคลภายนอกได้รับประโยชน์ศาลพิพากษาตามยอม แต่บุคคลภายนอกยังไม่ได้แสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ บุคคลภายนอกนั้นไม่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ (เอื้อน ขุนแก้ว, 2564, น.16) อาจารย์สมชาย จุลนิติ และอาจารย์จรัญ ภักดีธนากุล เห็นว่า การที่มาตรา 274 วรรคหนึ่ง ให้สิทธิร้องขอบังคับคดีแก่บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้เพิ่มจากมาตรา 271 ซึ่งให้สิทธิเฉพาะคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีเท่านั้นบ่งชี้ถึงเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลภายนอกที่มีใช้คู่ความในคดีมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ หากศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้แล้ว บุคคลภายนอกผู้ได้รับประโยชน์ตามคำพิพากษามายอมจึงมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ (สมชาย จุลนิติ, 2560, น.105, จรัญ ภักดีธนากุล, 2560, น.121)

ในบังคับคดีแพ่งซึ่งมีความจำเป็นต้องบังคับคดีเพื่อให้ฝ่ายชนะคดีได้รับผลตามคำพิพากษานั้น ผู้มีสิทธิขอให้บังคับคดีได้แก่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี หรือที่เรียกว่าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ส่วนผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีได้แก่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี หรือที่เรียกว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ผู้เขียนขอเรียกชื่อย่อว่า ป.วิ.พ.) มาตรา 271 (ก่อนแก้ไขเพิ่มเติม) แต่กฎเกณฑ์เรื่องผู้มีสิทธิขอบังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีดังกล่าวไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ทำให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลเป็นไปโดยไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอและเปิดโอกาสให้มีการประวิงคดี จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวเป็นมาตรา 274 (แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว) ผู้เขียนขอเสนอบทบัญญัติมาตรา 271 และมาตรา 274 มาเปรียบเทียบให้ดูดังนี้ (ข้อความที่ขีดเส้นใต้ในมาตรา 274 คือหลักเกณฑ์เรื่องผู้มีสิทธิขอบังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีซึ่งเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่)

ป.วิ.พ. มาตรา 271 (ก่อนแก้ไขเพิ่มเติม)	ป.วิ.พ. มาตรา 274 (แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว)
ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือแต่บางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี (เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา) ขอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดย	ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี หรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี หรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา) ขอบที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สิน อายัดสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นตามบทบัญญัติแห่งภาคนี้ภายในสิบปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องใดไว้ หรือดำเนินการบังคับคดีโดยวิธีอื่นไว้บางส่วนแล้วภายในระยะเวลาดังกล่าวก็ให้ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นนั้นต่อไปจนแล้วเสร็จได้

อาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น	ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งกำหนดให้ชำระหนี้เป็นรายงวด เป็นรายเดือน หรือเป็นรายปี หรือกำหนดให้ชำระหนี้เป็นอย่างใดในอนาคต ให้นับระยะเวลาสิบปีตามวรรคหนึ่งตั้งแต่วันที่หนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอาจบังคับให้ชำระได้ ถ้าสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นการให้ชำระเงิน ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง บุคคลซึ่งได้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมียอำนาจบังคับคดีตามความในหมวด 2 การบังคับคดีในกรณีที่เป็นหนี้เงิน หรือหมวด 3 การบังคับคดีในกรณีให้ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งแล้วแต่กรณี โดยการร้องขอต่อศาลเพื่อเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป
---	--

1. ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีตาม ป.วิ.พ. มาตรา 271 (ก่อนแก้ไขเพิ่มเติม)

1.1 ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีตาม ป.วิ.พ. มาตรา 271 ได้แก่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือที่เรียกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา คู่ความซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหมายถึงบุคคลผู้ยื่นคำฟ้องหรือถูกฟ้องต่อศาล และผลแห่งคดีทำให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิอันใดอันหนึ่งที่จะต้องมีการบังคับคดีต่อไป ส่วนบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี หมายถึงบุคคลที่ไม่ได้เป็นคู่ความในคดีมาตั้งแต่ต้น แต่เมื่อมีการบังคับคดีแล้ว เกิดมีข้อพิพาทขึ้นในบังคับคดีซึ่งสามารถชี้ขาดข้อพิพาทนั้นโดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ และบุคคลที่ไม่ได้เป็นคู่ความตั้งแต่ต้นมีสิทธิบังคับคดีได้ เช่น ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์จากการขายทอดตลาดขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ถือได้ว่าผู้ซื้อทรัพย์เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2560, น.151-154) มีข้อสังเกตว่า กฎหมายไม่ได้บัญญัติว่าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีต้องเป็นโจทก์เท่านั้น แสดงว่าผู้ชนะคดีอาจเป็นฝ่ายใดก็ได้ คู่ความฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายชนะคดีต้องพิจารณาจากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เช่น ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ ให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนจำเลย เช่นนี้ จำเลยเป็นฝ่ายชนะคดีเพราะมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนจำเลย จำเลยจึงเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา (พิพัฒน์ จักรางกูร, 2543, น.63) หากศาลพิพากษายกฟ้อง ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ ถือว่าไม่มีผู้ชนะคดี แม้ดูเหมือนโจทก์แพ้คดีเพราะศาลพิพากษายกฟ้อง แต่จำเลยก็ไม่ใช้ผู้ชนะคดีเพราะไม่มีสิทธิบังคับอย่างใดอย่างหนึ่งเอาจากโจทก์ จำเลยจึงไม่ใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ดังนั้น คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือที่เรียกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาตาม ป.วิ.พ. มาตรา 271 จึงได้แก่ (1) โจทก์ซึ่งศาลพิพากษาให้ชนะคดีและโจทก์มีสิทธิบังคับอย่างใดอย่างหนึ่งแก่จำเลย (2) จำเลยในกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องและให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนจำเลย หรือศาลพิพากษาให้จำเลยชนะคดีตามฟ้องแย้ง (3) ผู้ร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความตาม ป.วิ.พ. มาตรา 57 และศาลพิพากษาให้ผู้ร้องสอดชนะคดี (4) บุคคลภายนอกผู้เข้ามาในชั้นบังคับคดี ได้แก่ ผู้ขอถอนส่วน ผู้ร้องขัดทรัพย์ เจ้าหนี้ขอรับชำระหนี้บุริมสิทธิ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาผู้ขอเฉลี่ยทรัพย์ หรือบุคคลภายนอกที่ร้องขอแสดงสิทธิพิเศษในการขับไล่และศาลพิพากษาให้ชนะคดี (5) ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านที่ชนะคดีในคดีไม่มีทุนทรัพย์ และศาลกำหนดให้อีกฝ่ายใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทน (6) ผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เมื่อศาลมีคำพิพากษาในคดีอาญาให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์แก่ผู้เสียหายหรือให้จำเลยชำระเงินค่าเสียหาย ผู้เสียหายมีสิทธิบังคับคดีในค่าของส่วนแบ่งได้ (7) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายายในชั้นบังคับคดีและสิทธิในมูลหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่สิทธิเฉพาะตัวของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาผู้ตาย ทายาทโดยธรรมของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้จัดการมรดกย่อมสามารถบังคับคดีต่อไป (8) บุคคลผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์จากการขายทอดตลาดสามารถดำเนินการบังคับคดีขับไล่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารได้ (9) บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ เช่น สามเณรทำสัญญาประนีประนอมยอมความยกที่ดินให้แก่บุตร บุตรแสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความและขอให้ศาลมีคำสั่งให้ตนได้รับชำระหนี้ย่อมบังคับคดีได้ (10) เจ้าพนักงานบังคับคดีมีสิทธิดำเนินการบังคับคดีในส่วนค่าธรรมเนียมจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในกรณีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาผู้นำยึดทรัพย์สินไม่ยอมชำระค่าธรรมเนียมการยึดแล้วไม่มีการขายทอดตลาด (เอื้อน ขุนแก้ว, 2564, น.14-16) และ (11)

นิติบุคคลผู้ขอเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามที่กฎหมายเฉพาะกำหนดเอาไว้ เช่น พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 7 เป็นต้น เมื่อศาลอนุญาตให้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้วย่อมเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้

1.2 ผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดี ผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดี ได้แก่ คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี หรือที่เรียกว่า ลูกหนี้ตามคำพิพากษา คู่ความซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี หมายถึงคู่ความในคดีอาจเป็นโจทก์ จำเลย หรือผู้ร้องสอดก็ได้ และผลของคดีทำให้บุคคลนั้นแพ้คดี ต้องถูกบังคับอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนคำว่า บุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีหมายถึงบุคคลที่มีได้เป็นคู่ความในคดีแต่เป็นบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้ที่อาจถูกบังคับคดีได้ เช่น ศาลพิพากษาให้ขับไล่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาย่อมบังคับถึงบริวารลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ แม้ศาลจะไม่ได้พิพากษาให้ขับไล่บริวารก็ตาม ตามที่ ป.วิ.พ. มาตรา 142 (1) ให้อำนาจไว้ (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2560, น.158-159) กล่าวโดยสรุปได้ว่า ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 271 การบังคับคดีแพ่งต้องกระทำโดยคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือที่เรียกว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และต้องบังคับคดีแก่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีหรือที่เรียกว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษา บุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมไม่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีแก่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

1.3 ปัญหาเกี่ยวกับผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดี ในการบังคับคดีแพ่งอาจจะมีบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องกับคู่ความในคดีหรือในการบังคับคดี และเกิดปัญหาในชั้นบังคับคดีหลายกรณีสืบเนื่องมาจากการตีความบทบัญญัติใน ป.วิ.พ. มาตรา 271 ดังต่อไปนี้

(1) โจทก์จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความตกลงให้จำเลยชำระเงินแก่บุคคลภายนอก ศาลพิพากษายอมแล้ว จำเลยไม่ปฏิบัติตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษา บุคคลภายนอกจึงร้องขอให้บังคับคดี มีความเห็นว่า แม้บุคคลภายนอกจะได้รับประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความและคำพิพากษา แต่บุคคลภายนอกนั้นไม่ใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จึงไม่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ (สมชาย จุลนิติ, 2560, น.103-104) และศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นแนวบรรทัดฐานว่าผู้มีอำนาจร้องขอให้บังคับคดีได้ได้แก่คู่ความหรือบุคคลที่เป็นฝ่ายชนะคดีซึ่งคือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจจะเป็นโจทก์ จำเลย หรือบุคคล ภายนอกซึ่งร้องสอดเข้ามาในคดี แต่ผู้ร้องเป็นเพียงผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ จึงไม่ใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและไม่มีสิทธิบังคับคดีได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 269/2508, 3137/2549) การที่บุคคลภายนอกซึ่งได้รับประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้นี้ก่อให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องแก่บุคคล ภายนอกที่จะต้องไปฟ้องร้องให้คู่ความปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นอีกคดีหนึ่งเพื่อให้ตนเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก่อนแล้วจึงมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ ทั้งที่สัญญาประนีประนอมยอมความนั้นผ่านการตรวจสอบของศาลว่าไม่ขัดต่อกฎหมายและศาลพิพากษายอมแล้ว

(2) เมื่อศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีโดยให้จำเลยชำระหนี้เงินหรือหนี้ส่งมอบทรัพย์สินให้แก่โจทก์ โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโอนสิทธิในการบังคับคดีดังกล่าวให้แก่บุคคลภายนอกซึ่งไม่ใช่นิติบุคคลที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ (หมายถึงนิติบุคคลตามกฎหมายเฉพาะ เช่น นิติบุคคลตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 หรือพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 เป็นต้น บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอื่นซึ่งรับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล แต่ไม่ใช่นิติบุคคลตามกฎหมายเฉพาะดังกล่าวไม่อาจขอเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้) หรือบุคคลที่เข้ารับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น ผู้ค้ำประกันที่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแทนลูกหนี้ชั้นต้นแล้วร้องขอบังคับคดีหรือร้องขอเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อบังคับคดีต่อไป กรณีนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานว่า บุคคลที่มีสิทธิบังคับคดีต้องเป็นคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี เมื่อผู้ร้องเป็นเพียงบุคคลภายนอกที่รับโอนสิทธิและหน้าที่ในหนี้ตามคำพิพากษาจาก

โจทก์ ไม่ใช่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีตามคำพิพากษา จึงไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้ และการจะเข้าสวมสิทธิแทนคู่ความหรือบุคคลที่เป็นฝ่ายชนะคดีต้องมีบทบัญญัติกฎหมายให้เข้าสวมสิทธิแทนได้ เช่น พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 เป็นต้น ผู้ร้องไม่ใช่บุคคลตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว จึงไม่อาจขอเข้าสวมสิทธิแทนโจทก์เพื่อบังคับคดีแก่จำเลยได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 16508/2555) การที่บุคคลภายนอกผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีหรือร้องขอสวมสิทธิแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้นี้ทำให้เกิดข้อขัดข้องแก่บุคคลผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิที่จะต้องไปฟ้องร้องเป็นคดีใหม่เพื่อให้ตนเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไปแล้วจึงมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี ทั้งที่กระบวนการรับโอนสิทธิกระทำตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติแล้ว หรือเป็นการรับช่วงสิทธิที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้แล้ว ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจรับโอนสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งระหว่างเจ้าหนี้ตามคำพิพากษากับบุคคลภายนอกผู้รับโอนไม่น้อย

(3) กรณีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ร้องขอให้บังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา บุคคลที่เป็นเจ้าหนี้หรือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงร้องขอให้บังคับคดีแทนโดยถือว่าเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 ได้หรือไม่ ประเด็นนี้มีความเห็นว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้นที่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี การใช้สิทธิบังคับคดีไม่ใช่การใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 ดังนั้นบุคคลที่เป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นจึงไม่อาจใช้สิทธิบังคับคดีแก่ผู้แพ้คดีซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา (ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, 2544, น.104) ทั้งศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นแนวบรรทัดฐานว่า การบังคับคดีนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 บัญญัติให้บุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีเท่านั้นที่ร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ผู้ร้องไม่ใช่บุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี จึงไม่มีสิทธิตามกฎหมายดังกล่าว ทั้งไม่ใช่กรณีที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 ซึ่งหมายถึงการใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลโดยให้เจ้าหนี้เป็นโจทก์ในนามเจ้าหนี้แทนลูกหนี้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2562/2550) การตีความในลักษณะดังกล่าวมีผู้เห็นว่าเป็นการตีความบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้มิผลไปในทางคุ้มครองแก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาผู้ไม่สุจริตโดยเพิกเฉยไม่ใช่สิทธิของตนร้องขอให้บังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาของตนเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ทั้งยังเป็นการตีความให้เจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามุ่งไปฟ้องลูกหนี้ตามคำพิพากษาของลูกหนี้ของตนเป็นคดีใหม่เพื่อให้ตนเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและร้องขอบังคับคดีในคดีดังกล่าว ซึ่งอาจเข้าลักษณะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาชำระหรือเป็นการฟ้องซ้ำได้ (สุรธรรยา สุจริตศรีชัยกุล, 2560, น.190)

(4) บุคคลภายนอกทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับคู่ความโดยตกลงร่วมกันรับผิดชอบฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ศาลพิพากษตามยอม หากคู่ความฝ่ายนั้นถูกบังคับคดี คู่ความฝ่ายที่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีไม่อาจบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกได้ เพราะบุคคล ภายนอกไม่ใช่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีจึงไม่ใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่น โจทก์กับจำเลยและนายชาวทำสัญญาประนี ประนอมยอมความกันโดยจำเลยกับนายชาวตกลงร่วมกันชำระเงินให้แก่โจทก์ ศาลพิพากษตามยอม จำเลยไม่ปฏิบัติตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษา โจทก์ร้องขอให้บังคับคดีได้เฉพาะแก่จำเลย แต่ไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีแก่นายชาวได้ เพราะนายชาวไม่ใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา กรณีดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องแก่โจทก์ที่ต้องฟ้องร้องนายชาวเป็นอีกคดีหนึ่งอ้างสิทธิตามสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อให้ตนเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก่อนจึงจะร้องขอให้บังคับคดีได้ ทั้งที่สัญญาประนีประนอมยอมความนั้นผ่านการพิจารณาจากศาลแล้วว่าไม่ขัดต่อกฎหมายและศาลพิพากษตามยอมให้นายชาวร่วมชำระหนี้ให้แก่โจทก์แล้ว

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น เกิดจากการใช้ถ้อยคำที่แคบเกินไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ในส่วนผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีซึ่งจำกัดไว้ว่าต้องเป็นคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) เท่านั้น ทำให้เกิด

ปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับคดี คือ บุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแต่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีในคดีเดิม ต้องฟ้องลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นคดีใหม่ ทั้งที่สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ดังกล่าวผ่านการพิสูจน์โดยกระบวนการยุติธรรมทางศาลแล้ว (สุจรรยา สุจริตชัยกุล, 2560, น.4-5) และเป็นการปฏิเสธไม่รับรองสิทธิในการร้องขอให้บังคับคดีของผู้ได้รับโอนสิทธิหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษามาจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คู่กรณีผู้สืบทอด แต่กลับสร้างภาระแก่ประชาชนและศาลโดยไม่จำเป็น และก่อให้เกิดความขัดแย้งกันของกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ ทั้งที่กฎหมายวิธีสบัญญัติเป็นกฎหมายที่มุ่งทำให้สิทธิหน้าที่ตามกฎหมายของบุคคลบรรลุผลตามกฎหมายสารบัญญัติ แต่กลับเป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสารบัญญัติบรรลุผลเสียเอง (จรัญ ภักดีธนากุล, 2559, น.5) จึงมีการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 271 ในส่วนผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีให้ครอบคลุมถึงบุคคลภายนอกที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายสารบัญญัติรับรองไว้ให้ใช้สิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้เพื่อให้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอันเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติสอดคล้องกับบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นกฎหมายสารบัญญัติ (สุจรรยา สุจริตชัยกุล, 2560, น.193) และต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เรื่องดังกล่าวโดยบัญญัติใหม่เป็นมาตรา 274 จึงอาจกล่าวได้ว่ามาตรา 274 เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ขึ้นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหอันเกิดจากการตีความหลักเกณฑ์เดิมในมาตรา 271

2. ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีตาม ป.วิ.พ. มาตรา 274 (แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว)

หลักเกณฑ์เรื่องผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีและผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นมาปรากฏในมาตรา 274 วรรคหนึ่งว่า...หรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้...และ...หรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้...และวรรคสามว่า...บุคคลซึ่งได้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมีอำนาจบังคับคดี...โดยการร้องขอต่อศาลเพื่อเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป...ผู้เขียนจะนำมาพิจารณาว่าหลักเกณฑ์ดังกล่าวหมายถึงกรณีใดบ้าง จากนั้นจึงพิจารณาว่าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 274 สามารถแก้ไขปัญหข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์เดิมตามมาตรา 271 ได้หรือไม่ เพียงใด

2.1 ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีตามมาตรา 274 นอกจากหมายถึงคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีตามมาตรา 271 ที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว ยังรวมถึงบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ตามวรรคหนึ่ง และบุคคลผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและศาลอนุญาตให้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษตามวรรคสาม

(1) บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ หมายถึงบุคคลที่มีคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี แต่เป็นบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ เช่น โจทก์ (สามี) จำเลย (ภรรยา) ทำสัญญาประนีประนอมยอมความตกลงกันให้โจทก์ยกที่ดินให้แก่บุตร ศาลพิพากษตามยอม ต่อมาบุตรแสดงเจตนาถือเอาประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ และขอให้ศาลมีคำสั่งให้ตนได้รับชำระหนี้ บุตรนั้นย่อมสามารถบังคับคดีต่อไปได้ (เอื้อน ขุนแก้ว, 2564, น.15) อย่างไรก็ตาม มีปัญหาว่า คู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความโดยตกลงกันให้บุคคลภายนอกได้รับประโยชน์ ศาลพิพากษตามยอม แต่บุคคลภายนอกยังไม่ได้แสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์ บุคคลภายนอกนั้นมิสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้หรือไม่ ในประเด็นนี้มีความเห็นเป็นสองฝ่าย ฝ่ายแรกเห็นว่า บุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ไม่ใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ (เอื้อน ขุนแก้ว, 2564, น.16) ฝ่ายที่สองเห็นว่า การที่มาตรา 274 วรรคหนึ่ง ให้สิทธิร้องขอบังคับคดีแก่บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้เพิ่มจากมาตรา 271 ซึ่งให้สิทธิเฉพาะคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีเท่านั้นบ่งชี้ถึงเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลภายนอกที่มีคู่ความในคดีร้องขอให้บังคับคดีได้ หากศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้แล้วบุคคลภายนอกผู้ได้ประโยชน์ตามคำพิพากษตามยอมจึงมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ (สมชาย จุณินดี, 2560, น.105, จรัญ ภักดีธนากุล, 2560, น.121) ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นของฝ่ายที่สอง เพราะเมื่อคู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความตกลงกันให้ประโยชน์แก่บุคคลภายนอกและศาลพิพากษตามยอมแล้ว บุคคลภายนอกนั้นย่อมเป็นบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาให้ได้รับชำระหนี้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ จึงถือเป็นเจ้าหนี้ตามคำ

พิพากษาและมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ตามมาตรา 274 วรรคหนึ่ง และการตีความตามแนวความเห็นฝ่ายที่สองนี้ย่อมเป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบังคับคดีให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น

(2) บุคคลผู้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา มาตรา 274 วรรคสาม กำหนดให้บุคคลผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิร้องขอเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเดิมได้กรณีที่มีสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นเป็นการให้ชำระหนี้เงิน ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง และบุคคลที่มีสิทธิร้องขอเข้าสวมสิทธิให้แก่ผู้รับโอนสิทธิในการบังคับคดีโดยนิติกรรมสัญญาหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นโดยผลของกฎหมาย ผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ เมื่อศาลอนุญาตให้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว บุคคลนั้นมิสิทธิร้องขอให้บังคับคดีตามสิทธิเรียกร้องนั้น เช่น ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เงินแก่โจทก์หรือให้จำเลยส่งมอบรถยนต์คันแก่โจทก์ โจทก์โอนสิทธิในการบังคับคดีให้แก่บุคคลภายนอก หรือผู้ค้าประกันชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้วย่อมรับช่วงสิทธิมาจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาได้โดยปราศจากลูกหนี้ขึ้นต้นได้ (เอื้อน ขุนแก้ว, 2564, น.17) บุคคลภายนอกผู้รับโอนหรือผู้ค้าประกันซึ่งชำระหนี้แล้วมีสิทธิร้องขอเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อศาลอนุญาตให้สวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ ซึ่งแตกต่างจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 271 ที่ไม่ได้กำหนดให้มีการร้องขอเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้

2.2 ผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดี ผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีตามมาตรา 274 นอกจากหมายถึงคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีตามมาตรา 271 แล้ว ยังรวมถึงบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ด้วย บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้หมายถึงบุคคลที่มีใช้คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี แต่เป็นบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ เช่น บุคคลภายนอกไม่ชำระหนี้ตามคำสั่งอายุัดของเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้บังคับบุคคลภายนอกให้ชำระหนี้ตามคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดี ศาลมีคำสั่งให้ชำระหนี้ แต่บุคคลภายนอกไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจร้องขอให้ศาลบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกได้เสมือนว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 321 เป็นต้น (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2560, น.160) หรือกรณีบุคคลภายนอกทำสัญญาประนีประนอมยอมความตกลงร่วมกับจำเลยชำระหนี้แก่โจทก์และศาลพิพากษายอม บุคคลภายนอกนั้นถือว่าเป็นบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษายอมให้ชำระหนี้ หรือโจทก์อาจขอให้ศาลสั่งให้บุคคลภายนอกชำระหนี้ เมื่อศาลมีคำสั่งให้บุคคลภายนอกชำระหนี้แล้ว บุคคลภายนอกนั้นย่อมถือว่าเป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้ชำระหนี้ จึงเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาและมีหน้าที่ถูกบังคับคดีได้

2.3 หลักเกณฑ์ตามมาตรา 274 แก้ไขปัญหาตามมาตรา 271 ได้เพียงใด ผู้เขียนขอพิจารณาตามลำดับ ดังนี้

(1) กรณีบุคคลภายนอกได้ประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลพิพากษายอม และบุคคลภายนอกแสดงเจตนาถือเอาประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว ย่อมถือว่าเป็นบุคคลภายนอกเป็นบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ จึงเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีตามมาตรา 274 วรรคหนึ่ง และแม้บุคคลภายนอกยังไม่ได้แสดงเจตนาถือเอาประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ย่อมถือว่าเป็นบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ตามมาตรา 274 วรรคหนึ่ง เช่นกัน จึงกล่าวได้ว่า หลักเกณฑ์ตามมาตรา 274 สามารถแก้ไขปัญหาคัดค้านที่เกิดจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 271 ในกรณีนี้ได้

(2) กรณีบุคคลภายนอกได้รับโอนสิทธิหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งกรณีที่เป็นหนี้เงิน ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา บุคคลภายนอกผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธินั้นมีสิทธิร้องขอสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อศาลอนุญาตแล้ว บุคคลนั้นมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีต่อไปได้ตามมาตรา 274 วรรคสาม จึงกล่าวได้ว่าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 274 สามารถแก้ไขปัญหาคัดค้านที่เกิดจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 271 ในกรณีนี้ได้ และจะทำให้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลผู้รับโอนสิทธิหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นสามารถร้องขอเข้าสวมสิทธิเป็น

เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาแล้วร้องขอให้บังคับคดีต่อไปได้ ลดภาระการฟ้องร้องเพื่อบังคับตามสิทธิเป็นคดีใหม่ ทั้งสนับสนุนให้ธุรกิจรับโอนสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นไปอย่างคล่องตัวและเป็นธรรม

(3) กรณีเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่ร้องขอให้บังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา บุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้หรือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นจึงร้องขอให้บังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแทน โดยถือว่าเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 มีความเห็นเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรกเห็นว่า บุคคลที่เป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นลูกหนี้ของตนได้ ตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 2562/2550 (เอื้อน ขุนแก้ว, 2564, น.16) ฝ่ายที่สองเห็นว่า แม้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 274 ไม่ได้กำหนดให้สิทธิแก่บุคคลที่เป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในกรณีเช่นนี้ แต่เมื่อวิเคราะห์ถึงเจตนารมณ์กฎหมายใหม่ที่ประสงค์จะปรับปรุงการบังคับคดีให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นและขจัดอุปสรรคที่ไม่มีเหตุผลและไม่เป็นประโยชน์ให้หมดไป ก็น่าจะตีความกฎหมายให้ทำได้โดยบุคคลที่เป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นอาจร้องขอต่อศาลที่มีอำนาจบังคับคดี ถ้าศาลอนุญาต บุคคลนั้นย่อมเป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ตามมาตรา 274 วรรคหนึ่ง จึงมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ (เจริญ ภักดีธนากุล, 2560, น.74) เห็นได้ว่าทั้งสองฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่า มาตรา 274 ไม่ได้กำหนดให้สิทธิแก่บุคคลที่เป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะร้องขอให้บังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแทน ลูกหนี้ตนโดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 ได้โดยตรง แต่ฝ่ายที่สองยังเห็นต่อไปว่า บุคคลที่เป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจแก้ไขปัญหามาตรการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ตนได้รับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ตนเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และเมื่อศาลมีคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้แล้ว บุคคลที่เป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นย่อมเป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ จึงเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ ผู้เขียนเห็นว่าความเห็นฝ่ายที่สองเรื่องการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้มีเหตุผลที่น่ารับฟังอยู่มากเพราะเป็นช่องทางให้การบังคับคดีดำเนินไปได้และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว แนวคิดตามความเห็นของฝ่ายที่สองจึงควรถูกนำมาปรับใช้โดยบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้บังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแทน เพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น และผู้เขียนยังเห็นเพิ่มเติมด้วยว่า บุคคลที่เป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจใช้วิธีรับโอนสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นลูกหนี้ตนแล้วขอสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในคดีที่ลูกหนี้ของตนเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อศาลอนุญาตให้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว เจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นย่อมมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีในคดีนั้นได้อีกทางหนึ่งตามมาตรา 274 วรรคสาม จึงย่อมกล่าวได้ว่า หลักเกณฑ์ตามมาตรา 274 เปิดช่องทางให้สามารถแก้ไขปัญหาค้างคั่งซึ่งเกิดจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 271 ในกรณีนี้ได้

(4) กรณีบุคคลภายนอกร่วมทำสัญญาประนีประนอมยอมความร่วมรับผิดชอบคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และศาลพิพากษตามยอมแล้ว ย่อมถือว่าบุคคลภายนอกเป็นบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ จึงเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 274 และมีหน้าที่ถูกบังคับคดีได้ หากคู่ความฝ่ายนั้นและบุคคลภายนอกไม่ปฏิบัติตามคำสั่งซึ่งออกตามคำพิพากษตามยอม เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมร้องขอให้บังคับคดีแก่บุคคลภายนอกได้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า หลักเกณฑ์ตามมาตรา 274 สามารถแก้ไขปัญหาค้างคั่งซึ่งเกิดจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 271 ในกรณีนี้ได้เช่นกัน

สรุป

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 (ก่อนแก้ไขเพิ่มเติม) กำหนดให้เฉพาะคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายที่ชนะคดีหรือที่เรียกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี และกำหนดให้เฉพาะคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี

หรือที่เรียกว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีหน้าที่ถูกบังคับคดี บทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องแก่บุคคลภายนอกซึ่งได้รับประโยชน์จากสัญญาประนีประนอมยอมความ บุคคลผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมาจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลที่เป็นเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในการร้องขอให้บังคับคดีหรือบังคับคดีแทนลูกหนี้ของตน เพราะบุคคลดังกล่าวไม่ใช่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี จึงไม่ใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและไม่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี ทำให้บุคคลดังกล่าวต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่ ทั้งที่สิทธิดังกล่าวผ่านการตรวจสอบโดยศาลหรือเข้าตามหลักเกณฑ์กฎหมายแล้ว หรือกรณีบุคคลภายนอกทำสัญญาประนีประนอมยอมความยอมรับร่วมรับผิดชอบคู่ความฝ่ายหนึ่ง เมื่อคู่ความฝ่ายนั้นและบุคคลภายนอกไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีแก่บุคคลภายนอกเพราะไม่ใช่คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องฟ้องคดีเพื่อบังคับแก่บุคคลภายนอกเป็นคดีใหม่ที่ศาลตรวจสอบและพิพากษาตามยอมให้บุคคลภายนอกยอมรับชำระหนี้แล้ว แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 (แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว) เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ขึ้นใหม่ในส่วนผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีโดยเพิ่มบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ให้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี และให้บุคคลผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษารับชำระหนี้เงิน ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง มีสิทธิขอสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้วร้องขอให้บังคับคดีต่อไปได้ และเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในส่วนผู้มีหน้าที่ถูกบังคับคดีโดยเพิ่มบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ขึ้นมาให้เป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษามีหน้าที่ถูกบังคับคดีได้ การแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับคดีอันเกิดขึ้นจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 271 ได้ สำหรับกรณีเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะใช้สิทธิเรียกร้องแทนลูกหนี้ของตนซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอีกคดีหนึ่ง ผู้เขียนขอเสนอให้เจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ตนได้รับชำระหนี้หรือรับโอนสิทธิตามคำพิพากษาจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นลูกหนี้ตนแล้วขอสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อบังคับคดีต่อไปในคดีที่ลูกหนี้ตนเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นเอง

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ ภักดีธนากุล. (2560). *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี*. กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงเทพมหานคร พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. (2544). *คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีสมบัติการพิมพ์ จำกัด.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2543). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ขุนนนท์การพิมพ์.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2561). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง*. กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงเทพมหานคร พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สมชาย จุลนิต. (2560). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4*. กรุงเทพฯ: บริษัทกรุงเทพมหานคร พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สุจรรยา สุจิตศรีชัยกุล. (2560). *ผู้มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอื้อน ขุนแก้ว. (2564). *การบังคับคดีแพ่ง*. กรุงเทพฯ: บริษัทกรุงเทพมหานคร พับลิชชิ่ง จำกัด.